

Årsboken är späckad med många intressanta uppsatser, några riktigt spännande i olika ämnesområden. Ibland kan det ändå tyckas att en del forskningsresultat har blivit lite för detaljerade, för tungfotade eller alltför långgrandiga för en »vanlig« läsare eller släktforskare, folk som boken ändå i stor utsträckning vänder sig till. Kanske en strängare redigering hade varit på sin plats i sammanhanget!

Kerstin Jonmyren

Släktforskarnas årsbok [20]09. Redaktör Håkan Skogsjö, Sveriges Släktforskarförbund, 2009. ISBN: 91-87676-54-0.

Släktforskarnas årsbok har utkommit sedan 1988 och 2009 år upplaga är alltså den 22:a årgången och den 15:e under Håkan Skogsjös redaktörskap. Precis som tidigare årgångar innehåller denna ett stort antal artiklar som alla är mycket intressanta.

Ibland kan man höra släktforskare klaga på att årsboken inte intresserar dem eftersom det inte står något i den om den egna släkten. Det är en kommentar som jag anser vara märklig. Eftersom årsböckernas författare generellt varit mycket duktiga forskare och skribenter finns det mycket att lära sig genom att läsa årsböckerna, om metoder, källor m.m., och man kan därmed själv utvecklas som släktforskare. Även detta år inkluderar författarlistan en rad namn på erkänt duktiga släktforskare som t.ex. Pontus Möller, Stig Östensson, Henrik Mosén, Magnus Bäckmark och Håkan Skogsjö, förutom här nedan nämnda.

Jag vet inte om det är en ny tendens men två av arbetena i årsboken innehåller även rapportering av forskningsmödor som inte lett fram till något. Det gäller Sven Johanssons »Per och Marjana i Kvibille. Spår och villospår i mantalslängderna« samt Kurt Hultgrens »Silverknekten Anders Lindboms karriär – men varifrån kom han?«. Det är mycket intressant att se vilken forskning som bedrivits, även om den inte lett fram till något. Särskilt värdefullt är det för den släktforskare som vill fortsätta arbetet att få dokumenterat vad som redan är gjort.

Samtidigt kan rapportering av negativa resultat inbjuda till ett sätt att skriva och presentera forskningen med långa genomgångar av personer och familjer som sedan inte visar sig vara relevanta för huvudproblemet. Det sänker läsvärdet. En lösning på detta problem vore att utnyttja t.ex. Nättidningen Rötter för publicering av sådant material som kan komplettera artiklarna. Man får då en fullständigare rapportering av forskningen samtidigt som den publicerade artikeln kan hållas kortare och mer rakt på sak. Detta förfaringssätt blir allt vanligare bland internationella vetenskapliga tidskrifter; material som är viktigt för artikeln men som av olika skäl är olämpligt i en tryckt tidskrift eller bok görs istället tillgängligt via en webbplats.

Det kan även bli lättare att undvika ett annat problem som släktforskningsartiklar (inklusive mina egna) ofta tenderar att behäftas med. Det problemet är en tendens att artiklarna blir så att säga loggböcker över den forskning som bedrivits, snarare än rapporter av forskningsresultat. Det finns naturligtvis ett visst intresse, inte bara för artikelförfattaren, att skriva om den väg man vandrat genom arkiv och arkivhandlingar. Men det är inte riktigt samma sak som att rapportera om var man har letat och vad man har funnit.

Kanske en bättre balans kunde åstadkommas om fler följde Lars Kenneth Dahlqvists exempel i »Smålandssläkten Baaz under 1500- och 1600-talen. En arkivstudie«. Där balanseras den cirka 18 sidor långa, rikt illustrerade och väl-skrivna rapporten från arkivgenomgångarna med en avslutande stamtavla som dessutom ger kompletterande källhänvisningar. Man får en intressant genomgång av den forskning som bedrivits samtidigt som stamtavlan sammanfattar resultaten och redovisar de genealogiska relationerna.

Dahlqvists artikel är dock behäftad med ett annat problem. Det visar sig nämligen att den delvis överlappar med Göran Sparrlöfs också mycket läsvärda artikel »Nils Axelsson i Hackheda – en underfogde i 1600-talets Småland«. Nils Axelsson var nämligen gift med Kerstin, kyrkoherden i Gårdsby socken Bengt Jönssons (Baas) dotter. Bengt Jönsson är i sin tur en av huvudpersonerna i Dahlqvists artikel.

Dahlqvist och Sparrlöf har helt olika fokus och problemområden, men det är genom detta äktenskap deras artiklar har beröring med varandra. Medan författarna för sina huvudfrågor kan redovisa nya intressanta resultat, lutar de sig (självklart) mot redan publicerad forskning när det gäller det mer perifera. Men när den tidigare publicerade forskningen revideras av den »andra« artikeln blir resultatet inte helt lyckat.

Dahlqvist har som sitt primära fokus på släkten Baaz och bygger t.ex. sin redovisning av Nils Axelsson på bl.a. standardverket »Smolandi Upsaliensis«. Sparrlöf redovisar dock nytt källmaterial angående Nils Axelssons verksamhetsort (han var underfogde i Uppvidinge och inte Kinnevalds härad) och uppgifter om hans barn, vilka reviderar »Smolandi Upsaliensis« på dessa punkter.

Sparrlöf på sitt håll relaterar till litteraturen avseende frågan huruvida Bengt Jönssons (Baas) företrädare som kyrkoherde i Gårdsby Jöns Olsson också var hans far och menar att så inte kan visas säkert. Att redovisa en ny källa som visar att så faktiskt var fallet är dock ett viktigt bidrag i Dahlqvists artikel.

Här hade en hårdare styrning från årsboksredaktören kunnat göra att de två mycket läsvärda artiklarna i detta avseende hade kunnat bygga på varandra och att det hade undvikits att artiklarna redovisar resultat som gjorts obsoleta på annan plats i årsboken.

Artikelförfattarna har i årsboken generellt stor frihet i att utforma källhänvisningar och källförteckningar. Det är inte helt lyckat. Det finns å ena sidan artiklar med utförliga listor på använd litteratur, men som i stort sett är utan källhänvisningar t.o.m. för direkta citat (t.ex. Barbro Waldenströms litteraturstudie »Johan Sterbus – ein trefflicher Conterfeymahler«). Å andra sidan finns det artiklar som är mycket noggranna avseende såväl källhänvisningar som att förteckna alla använda källor (t.ex. syskonen Andreas och Anna Karlsons artikel »En storvuxen småförbrytares liv, leverne och släkt«). Variationen däremellan är dock stor.

Det finns mycket att säga om detta och många släktforskare har bestämda (men ofta olika) åsikter. Här skall jag inskränka mig till två kommentarer. Den första är att artiklarna skulle bli lättare att läsa om samma princip (oavsett vilken denna är) för att organisera källhänvisningar och källförteckningar används i de olika artiklarna. Den andra är att en välorganiserad källförteckning är av stort värde eftersom det ger en sammanfattande bild av det källmaterial som använts. Om dessutom, för att återknyta till diskussionen ovan om negativa resultat, källförteckningen även förtecknar genomgången material som inte lett till några källuppgifter ökar värdet ytterligare.

En mycket intressant artikel som hade kunna bli än bättre med en utförlig källförteckning (som nu helt saknas) är Bo Lindwalls »Identitet okänd – jakten på Sofia«. Med denna artikel fortsätter Lindwall sin rapportering om sin forskning om resande. Artikeln handlar om en kvinna (Sofia) i mitten av 1800-talet som använder sig av upp emot ett tiotal olika identiteter. Lindwalls redovisning av hur han dyrkar upp dessa falska identiteter, som fantasirikt om än inte utan saklig grund fabuleras av Sofia, är en utomordentligt intressant dokumentation av tillämpad källkritik. Faktauppgifterna är dessutom ordentligt belagda med såväl informellt hållna källhänvisningar i löpande text som mer formellt utformade källhänvisningar i fotnoter. En källförteckning saknas dock helt.

En sådan hade förhöjt artikelns värde genom att ha gett en sammanfattande bild av det använda källmaterialet. Detta är inte helt oväsentligt eftersom det källmaterial som används i resenandeforskningen inte tillhör de för släktforskare vanliga. Där hade det också enkelt gått att ange arkivinstitution för de olika källorna, vilket genomgående saknas i de formella källhänvisningarna, samt att se till att arkivet är unikt identifierat. Exempelvis är det inte helt uppenbart vid vilken arkivinstitution arkivet »Nya Varvet« står att söka eller vilket arkiv som avses.¹

1. Det rör sig säkerligen om »Nya Varvets centralfängelses arkiv« vid Landsarkivet i Göteborg. Det krävs dock en kontroll i arkivförteckningarna för flera olika arkiv för att komma fram till den slutsatsen.

Sammanfattningsvis är årsboken, även om det i den som i allt annat finns saker man kan diskutera, som vanligt mycket läsvärd. Den bör finnas i varje ambitiös släktforskarens bokhylla.

Michael Lundholm

Källförteckning

Tryckta källor och litteratur

Jan Eric Almquist. *Lagsagor och domsagor i Sverige: med särskild hänsyn till den judiciella indelningen 1-2*. Norstedt, Stockholm, 1954-1955.

Jan Rancke. *Svenska medeltidsvapen 1-3*. Doxa, Bodafors, 1982-1985.

ÄSF I:3. *Äldre svenska frälseläkter [I:3]*. Riddarhusdirektionen, Stockholm, 1989.
Red. F. Wernstedt, H. Gillingstam och P. Möller.

FÖRFATTARE I DETTA NUMMER

STIG ÖSTENSON. Osby. Född 1937. Pensionerad överläkare och klinikchef. Har publicerat ett stort antal genealogiska arbeten i bl.a. Personhistorisk Tidskrift, Släkt och Hävd, Släktforskarnas årsbok samt Svensk Genealogisk Tidskrift. Blev 2009 mottagare av Sveriges släktforskarförbunds hederspris till Victor Örnbergs minne.

MAGNUS BÄCKMARK. Djursholm. Född 1974. Släktutredare och heraldiker. Redaktör för Svenska Släktkalendern. Har tidigare publicerat böcker om heraldik och artiklar i bland annat Släktforskarnas årsbok.

LUDMILA WERKSTRÖM. Nacka. Född 1975. Fil. mag. Har publicerat genealogiska artiklar i bl. a. Släkthistoriskt Forum och FEEFHS Journal. A Publication for Central & East European Genealogical Studies.

PONTUS MÖLLER. Solna. Född 1921. Filosofie kandidat. Riddarhusgenealog emeritus och redaktör för Släkt och Hävd 1950-51 och 1962-65. Hedersledamot i Genealogiska Föreningen 1975 och Örnbergpristagare 1992. Har publicerat genealogiska arbeten i bl. a. Arte et Marte, Släkt och Hävd, Svenskt Biografiskt Lexikon, Släktforskarnas årsbok, Släkthistoriskt Forum samt Svensk Genealogisk Tidskrift.

